

Ye Ju Alué Apeli Napu Santiago Osale

Kuira suwábaga 'emi Onorúgame oyérame.

¹ Ne Santiago osá ye apélichí. Neka Onorúgame nochálila nóchame ju 'lige aminami ramué nuleme Esukristo* 'yuga. Alueka ne'chí nuleme ju. Alué makué okaná chojkégame ralámuli israelita osé ne napu mejká mochí ra'laga, tabilé jena Rusaleni.

Jena ruwimela Santiago ruwíligo churigá na'tálime ko napu'lige resí ikiá

² 'Emi Onorúgame oyérame napurigá ne, napu'lige ená ikiá 'emi 'la 'we ra'sálagá mochílime júkuru.

³ 'Émika 'we 'la machíguru, napu'lige 'emi 'we 'la nirá mochígachi Onorúgame 'lige yati neraga ená ikisá 'emi, alueka júkuru napurigá 'emi abé a'lá na'támala 'lige tabilé guwana rujsúlime ko rekó ená ikiae.

⁴ 'La anachálime júkuru 'emi níriga napurigá 'la gainawa 'la semáriga 'nátame gayena. Alarigaka 'la tabilé siné guwana rujsúmala 'emi napu'lige resí ikiá.

⁵ Tabilé benégame nísaká rejcholi nejiga bilé 'emi gompaniérola, Onorúgame tánilimili júkuru napurigá Onorúgame 'we 'la benégame newámala rejcholi beníriga alué rió, Onorúgameka suwábaga asíriga 'la ganíliga gu'írame júkuru, tabilé ená

---

* **1:1** E'nesi glosario «Cristo» 'lige «Jesús».

anigá. Napu'lige mué Onorúgame tánisa napurigá nejkúramala Onorúgameka asíriga yati nejkúrame júkuru.

⁶⁻⁷ Pe iligá 'we 'la niraga tánimala mué, tabilé mayega tabilé nejkúromio, napugiti alué mayeme ka tabilé 'la nejkúromio Onorúgame, alueka napurigá ba'wí a'nagumi o'towame 'mi wa'lú ba'wí ilígichi, alarigá ju. Alueka pecha 'yáwili júkó

⁸ Onorúgamete alué Onorúgame nila. Alué ralámuli bilé rawé bilé nóchali nochálime 'nátame 'lige uché melénala uché bilé nóchali nochálime 'nátame, alué ralámulika tabilé siné 'la sébali 'nátame ju.

⁹ Bilé ralámuli Onorúgame oyérame tabilé nígame, Onorúgame níriká 'we najtékame ju, alueka asíriga 'la ra'sálámili júkuru napugiti Onorúgame oyérame kame.

¹⁰ Bilé ralámuli Onorúgame oyérame 'we enomígame nisa, aluéchigó abiena 'we 'la ganíliga asimeli júkuru napugiti Onorúgame oyérame kame, alueka pecha ra'ichámili júkó 'we enomígame ko. Alué enomika pecha anáchame kame, alué 'we nígame ka pe napurigá gajsalá sewalá alarigá ju.

¹¹ Rayénali chíbame ju bilé sewachi 'lige rajtágame eká 'lige 'ma wakiame ju alué sewá 'lige wijchime ju alué sewá, 'liko 'ma tabilé semátiri ju alué sewá. Alarigá ikime ju alué 'we nígame. Pe abiéniko neraga tabilé niga asibámala napu ni.

¹² 'We ra'salagá ajtíame ju bilé rió napu 'la anáchame ju rekó resí ikié. Napu'lige 'la anachásaká bilé ralámuli Onorúgame 'la gu'írimala

napurigá 'la ra'sálagá bejtélamala alué rió.†
Onorúgameka asíriga 'la 'yámoríle semati raweli
suwábaga ralámuli napu ekí 'la oyeri Onorúgame.

¹³ Napu'lige nochánilia chátiri nóchali pecha regá
aniname júkó: «Onorúgame 'smi ne'chí tabilé 'la
nocharia.» Tabilé alarigá ju. Onorúgameka
tabilé chátiri nochánilia ajtí, nibilé siné 'yame ju
Onorúgameka 'nátili napurigá bilé ralámuli chátiri
na'támala.

¹⁴ Chátiri 'nátili nerú, alué napu buyame
ju napu'lige tabilé Onorúgame 'yuga 'nata
mochírigichi. 'We 'la semátiri kárélamala alué
'nátili, nobi oyérisiká alué 'nátili se'wináchigo
nokináliwagó ramué.

¹⁵ Napu'lige ye chátiri 'nátili oyérisiga a'lígeko 'ma
se'wináriga 'sika ilírome niwa. Napu'lige asíriga
iwégame cha'pigá mochírigichi ye chátiri 'nátili 'liko
'ma tabilé gainawa ramué Onorúgame oyeria, 'liko
'ma Onorúgame saíla niwa.

Jena ruwimela 'la oyérilime ko Onorúgame ra'ichálila

¹⁶ 'Emi Onorúgame oyérame napurigá ne, neka
'we galé 'emi. 'We 'la na'tawa, tase se'winá noki-
boa mayega tabilé machimeo Onorúgame se'winá
nokachi 'emi.

¹⁷ Suwábaga 'nátili 'we a'lala, pe Onorúgame
nejí, aminami alué Onorúgameka pecha siné

---

† **1:12** Santiágoka ye ra'íchali osale griego ra'íchaga regá anime
«corona de la vida».

se'wináriga 'nátame júkó.‡

18 Onorúgameka 'la bi'wélekuru ramué alawala bo'né nila ra'íchali gite, napurigá Onorúgame 'kúchila niwa napurigá bajchá o'chérigame 'kuchi. Alarigá najkile bo'né.

19 'Emi Onorúgame oyérame napurigá ne, neka 'we galé 'emi. A'pílipi ralámuli asíriga 'la 'nátame nímili júkuru napurigá gepúmala bilé ra'íchali, pecha tabilé 'nátiga ra'ichámili júkó, aminami tabilé oparúgame nímili júkuru.

20 Bilé rió opurúgameka tabilé gayéname ju bilé nóchali newá napu Onorúgame najkí.

21 'Liko asíriga 'la nirálime júkuru Onorúgame 'lige aminami 'ma se'wí pákime júkuru alué chátiri 'nátili, 'lige aminami 'la narékime júkuru alué 'la bi-jchiá ra'íchali napu Onorúgame nejile. Ye ra'íchalite Onorúgameka bi'weme júkuru ramué alawala.

22 We'ká ralámuli pe eligá gepume ju Onorúgame nila ra'íchali 'lige tabilé e'wame ju napurigá aní Onorúgame ra'ichálila. 'La e'wilime júkuru. Ralámuli tabilé e'wámeka Onorúgame nila ra'íchali, alueka resí ikí bo'nepi chojkila gite.

23-24 Onorúgame ra'ichálilaka machírime ju aliena chátiri nóchame ko alué ralámuli, 'lige alué ralámulika pe abiéniko tabilé nélame ju napu anílige Onorúgame, alésíko 'ma tabilé sébali olame ju

---

‡ 1:17 Santiágoka ye ra'íchali osale griego ra'íchaga regá anime «Padre de las luces» napu aniame kéré Onorúgameka 'we 'la etea ajtigó suwábaga tábiri chonoká mochigo a'pílipi ralámuli, 'lige 'we 'la machigá ajtigó suwábaga 'nátili napu ekí 'nata mochí a'pílipi ralámuli.

napurigá aní Onorúgame ra'ichálila. §

²⁵ Ye ra'ichalika 'we 'la sébali ju, tabilé 'yégalí. Bilé rió napu gepume ye ra'íchali, aminabi 'la oyérame, tajsiné we'káwame, 'lige 'la sébali olame napurigá aní ye ra'íchali, 'liko alué rioka asíríga 'la ra'sálagá nochámala apiépiri nóchali napu ekiana nocha.

²⁶ Bilé rió mayeme nisa bo'né 'la bijchiá Onorúgame oyérame ko 'lige tabilé 'la na'tasa napu'lige ra'icha bilé ra'íchali,* 'liko alué rioka pe bo'né najsuíka 'smi peka 'la bijchiá Onorúgame oyérame ke.

²⁷ 'La Onorúgame oyérame níriká 'la kógilime ju tábiri napu resí la mochí u'kuchítiri tabilé e'yégame 'lige umugí gunámakame tabilé niga mochisa bilé tábiri napurigá go'ame 'lige 'we chálagá mochisa, 'lige tabilé chátiri 'nátíli na'tálime júkuru napurigá 'nátame ju alué Riablo (Remónisi) oyérame ralámuli. Onorúgameka 'we semátiri korí ye nóchali, tabilé chátiri korí.

2

Jena ruwimela 'we 'la niraga etélime ko suwábaga ralámuli

¹ 'Emi Onorúgame oyérame napurigá ne, alué Wa'lula Esukristo Onorúgame 'yuga ajtí, 'la oyérasa nílísaká Onorúgame, pecha abé nerálime júkó jaré ralámuli me'tigá uché jaré, suwábaga re'wániga na'temápua.

---

§ **1:23-24** Santiágoka anime osale jaré ralámuli ko pe napurigá alué ralámuli napu espéjochi e'néname ju pala chinaga eyena mo'ola 'lige pe yati tabilé néláme ko chinaga eyenio mo'ola. * **1:26** Yolí ra'íchiga ka anime chujkú ye osilí napu Santiago osale 'we 'ya napu regá aní «no frena su lengua».

² Bilé rió bajkisá re'obachi 'we 'la o'páchigime 'lige 'we najteme u'tá chijtúlame anío ujchágame makúsachi 'órote newárigime 'we semati 'lige bajkisá bilé rió tabilé nígame, asíriga chi'wágame o'páchigame,

³ 'lige 'emi etesa alué rió 'we semátiri o'páchigime ko, 'lige anesa 'emi: «Jena asiboa 'we a'lá mutélachi», 'lige anesa 'emi alué rió tabilé nígame: «Alé 'na guwánaka ilibógó», o regá anesa ma: «Jena wijchí asiboa»,

⁴ alésíko 'ma se'winá noká 'emi. Asíriga resí olá 'emi alué ralámuli. Asíriga galegá eté 'emi bilé 'lige uché bilélaka tabilé galegá etiá 'emi.

⁵ 'Emi Onorúgame oyérame napurigá ne napu ne 'we najkí, 'we 'la gepuwa ye. Onorúgameka suwábaga ralámuli tabilé nígame wanápale jena wijchimoba mochígame napurigá alué ralámuli tabilé nígame 'la semáriga oyéramala Onorúgame. Alué tabilé nígame narémili júkuru alué semátiri 'nátili napu Onorúgame nejímili ju.

⁶ 'Émika tabilé na'temale ralámuli tabilé nígame. ¿Tabilé alué rió 'we nígame noká resí olá alué ralámuli tabilé nígame 'lige bilénami e'wélala mochígichi o'toa wejpisomia rejcholi 'yamia?

⁷ ¿Tabilé alué ralámuli 'we nígame noká gawelia alué ra'íchali napu Onorúgamete 'yáliru 'emi?

⁸ 'Emi 'la sébali olásaká, 'la sébali napurigá aní Onorúgame ra'ichálila, regá anime: «'La 'we 'la ganíliga etewa alué a'bemi ejperégame 'lige mejká ejperégame ralámuli napurigá na'temame ju mué bo'nepi», 'liko asíriga 'la semá nokimela 'emi.

⁹ 'Emi abé na'temásaká pe jaré ralámuli me'tigá

uché jaré, 'liko 'we resí noká 'emi. Alésíko 'we chátiri alawégame gayena 'emi.

¹⁰ Bilé rió amulí suwábaga sébali olasa Onorúgame nulalila 'lige pe'tá se'wináriga nochasa, 'liko abirigá resiti raweli narémala alué rió.

¹¹ Onorúgame napu regá anile: «Tase we'ká umugí 'yuga okópua», pe aba alué Onorúgame anile regá aniá: «Tase me'liboa uché jaré ralámuli.» Tabilé we'ká umugí 'yuga okópua aminami tabilé we'ká rió 'yuga okópua umugí níriká, 'lige me'lisuga bilé ralámuli 'liko 'ma abirigá tabilé 'la bi'ígame alawégame niwa.

¹² Émika ra'ichámili júkuru 'lige nochámili júkuru napurigá alué ralámuli napu 'we 'la sébali olámili ju napu Onorúgame nulá. Alueka nuláguru bilé 'nátili napu buyáname ju ramué alé chátiri bowechi.

¹³ Apiépiri ralámuli tabilé galegá eteme uché jaré ralámuli, alueka resiti raweli 'yama Onorúgame tabilé na'temaka. 'La nirásaká 'emi ralámuli 'liko 'la tabilé chátiri nóchigame neraga gu'írowa 'emi Onorúgamete.

Jena ruwimela 'we 'la sébali oliame ko napu ra'ichalia bo'né

¹⁴ Emi Onorúgame oyérame napurigá ne, ¿chiena 'la ju Onorúgame oyérame koriá 'lige tabilé sébali olame níriga? Rekó alarigá na'talie tabilé sebawa alé 'pa rewagachi.

¹⁵ Bilé ralámuli Onorúgame oyérame sebasa 'emi ejperélachi, 'lige 'we resitiri o'páchigime nisa, 'lige tabilé nutugégeme nisa,

16 'lige 'emi regá anesa: «'We iwega enawa boichimi, tase ukíwiga 'lige aminami tase e'luíka», ¿'lacha 'la nímalawé alarigá anilía bilé ralámuli peka 'la kógilie go'ame alué 'we resitiri o'páchigime tabilé nutugégeme napurigá go'mela boichimi?

17 Onorúgame oyérame korisuga, 'lige tabilé gu'rame níriga ralámuli, 'liko pe laniboa peka Onorúgame oyérame níriga.

18 Siné kachi bilé 'emi animéréma: «Mueka 'we 'la oyérame korí Onorúgame, neka pe 'we 'la nóchame ju Onorúgame nochálila.» 'Lige neka aní: «Mué tabilé 'la sébali olasa nóchali napu nulame ju Onorúgame, tabilé machí pala 'la Onorúgame oyérame ko mué. Neka 'we 'la sébali olame ju nóchali napu nulá Onorúgame, alekeri mué níriga 'la ma'chígime nérékuru 'la semáriga oyérame ko ne Onorúgame.»

19 Mueka 'we 'la bijchígame ju pe bi'lepi ko Onorúgame 'pa rewagachi ajtígame. 'We a'lá ju alarigá na'talia. Nobi Remónisika abienachigo alarigá 'nátame júkó, 'lige noli 'áwilia mochime ju majaga.

20 Mueka 'we riólame júkuru. ¿Tacha machináligo mué tabilé 'la ko pe 'nátaga ilírome níriga tabilé 'la sébali olagá?

21 Onorúgameka etele Abraámi ramué rijimala 'we 'ya ajtígame* napurigá 'we a'lá rió napugiti Abraámika 'we 'la sébali e'wáligame napu Onorúgame nulele. Abraámika amulí me'ale e'kósiga bo'né inolá Isaki rewégame Onorúgame kógimia 'la sébali e'wagá napu nulele Onorúgame,

---

* 2:21 E'nesi glosario «ancestor».

alé napu ajágame sa'pala e'kósilime nile Onorúgame kogia. Onorúgameka alarigá nulele alué Abraámi machináliga pala 'la e'wara alué Abraámi, 'lige Abraámika 'la e'wale, 'lige Onorúgameka tabilé elile napurigá me'limela bo'né inolá. Alésíko Onorúgameka pe bilé bo'á 'yale napurigá Onorúgame kógimala.†

22 'We 'la ma'chígame nélé alué Abraámi 'we 'la nirame níliga Onorúgame, aminami 'we 'la sébali olame níligo napurigá anílige Onorúgame. Napu'lige e'wasa napu nulélige Onorúgame, 'liko abéchigo 'la bijhígale wa'lú a'walí nígame ko Onorúgame.

23 Asíriga 'la sébali olale napurigá aní Onorúgame ra'ichálila napu regá aní: «Abraámika 'we 'la oyérame nile Onorúgame 'lige Onorúgameka asíriga 'la sébali rió neraga etele.» Alekeri Onorúgame oyérame anéliru alué rió.‡

24 'Liko ma'chígime nérékuru bilé rió 'la Onorúgame oyérameka 'la sébali olámili ko napu 'nata, 'lige tase pe 'nátacho asimeli ko tabilé sébali olagá napu 'nata. 'La sébali olásaká, 'la sébali rió niraga etémala Onorúgame.

25 'We 'la na'tawa napurigá alué mukí napu Rajabi anilime nílige napu asíriga 'ya ajtígame nílige. Alué mukika asíriga we'ká rió 'yuga gojchime nile, 'lige Onorúgameka 'la ku e'kale napugiti alué mukika alué oká rió israelita gu'íriligime napurigá júmasimala alé we'ká riógachi mochiga Jerikó anilichi. Alué ralámuli alé mochígame 'ma

† 2:21 E'nesi Génesis 22:1-14. ‡ 2:23 E'nesi Génesis 15:6.

me'linálíchi alué oká rió. §

²⁶ Bilé rió sa'pálachi tabilé i'télasa alawá, 'liko pe mukúgame nímala alué rió. 'Lige alué rió abiena Onorúgame oyérame kórisá 'lige tabilé siné sébali olame nisa alué rió napu najkí Onorúgame, 'liko pe 'nata ajtí alué rió 'we 'la sébali oliame nobi tabiléchigo 'la sébali olágó. 'Liko pe napurigá bilé mukúgame pe alarigá nímala, pe chátiri alawégame, pe jami chonárale eyéname.

3

Jena ruwimela tabilé na'loga ra'ichálime ka bilé ra'ichali a'lala uché bilé ra'ichali chátiri 'yúriga

¹ 'Emi ralámuli Onorúgame oyérame napurigá ne, 'we 'la na'tawa bajchá ta'chó nochalia rejcholi ruigá einalia ralámuli. Suwábaga napu ekí beníriame ju, alueka 'we a'lá nochámili júkuru Onorúgame nochálila. Onorúgameka a'wágame gastigáromala me'tigá uché jaré tabilé rejcholi nejime se'winá 'sísaká alué rejcholi nejime.

² Asíriga we'sá pe chibi anigá inárume júkuru. Bilé rió 'la sébali olame nisa napu nulá bo'né 'lige tabilé se'wináriga ra'ichame nisa, 'liko alué rió 'la sébali rió nímala tabilé se'wináriga 'nátaga eyéname, napugiti alué 'nátílika kame napurigá alué «freno» bilé gawé ujchalime chu'álachi. 'La na'tálíka 'la Onorúgame 'yuga inálime kéré.

³ Bilé «frénote» bilé gawé 'la e'wame ju, 'la a'kabá simime ju. Yeka aniame júkuru: 'La repúlime ko bo'né chu'ala napurigá 'la o'wé ra'icháwempá, nobi tabiléchigo gainárume júkó

---

§ 2:25 E'nesi Josué 2:1-21.

ramué 'la a'boi chu'ala ne'ochalia nibilé «freno» ujchalía napurigá 'we ra'ichawa nobi 'la na'táliká 'la napurigá «freno» ujchalía bo'né chu'ala, alarigá ju. 'Wéchigo 'la ra'íchame kame 'la na'táliká.

⁴ Pe a'chigóriga ju barko ba'wichí e'yéname, asíriga wa'lú nisa bilé barko asíriga a'wágame chíbame ju eká, nobi bilé rioka 'láchigo a'nagumi gu'líchame júkó alué barko pe bilé igú chijpérigamete, napurigá 'la o'wé simela alué barko.

⁵ Pe a'chigóriga ju ramué chu'álachigó,* asíriga u'tá ju nobi asíriga we'káchigo chátiri ra'íchali ra'íchame kéréko 'lige tabilé 'la na'tálika asíriga rióluga ra'íchárume ju 'lige alésíko pe na'áwali gayéname ju alué ra'íchali. 'Liko alué ra'íchali napu ra'íchame niru ayósiga, napurigá bilé na'í alarigá ju, bilé na'í rojasárale wijchisá suwábaga rojasá rajíname ju asíriga we'lé.

⁶ Ramué chu'ala pe napurigá bilé na'í alarigá ju, asíriga enátiri ra'íchali buyame ju ramué chu'álachi, alarigá ra'ichásiká ramué napurigá bikágame sa'pégame niwa ramué. Remónisi nuláguru ye suwábaga.

⁷ Apiépiri ralámuli 'la umébame ju tabilé majalégame newá suwábaga napu ekí ajágame jami oyame ju, ajágame 'we jobátigame 'lige ajágame ba'wichí ejperégame.

⁸ Nobi tabiléchigo 'wesi umébago 'la o'wé ra'íchame newá a'bopi ralámuli chu'ala. Alué chátiri ra'íchame chu'á asíriga chátiri ju napu tabilé 'wesi ralámuli umébame ju 'la o'wé ra'íchame newá,

---

* **3:5** Santiágoka tabilé chu'ala olagá anime ke anile, alueka pe inalá olagá anile.

alué ra'íchali aleké chu'achi buyame napurigá nayulí alarigá ju, bilé ralámuli nayupasa alué nayulite uchéchigo jaré ralámuli chujkeme ju. A'liko bilé ralámuli chátiri ra'íchali ra'ichasa, uché jaré ralámuli chátiri ra'íchali ra'íchame júchigó.

⁹ Abaleké chu'ate i'sínimi regá aniname ju: «Onorúgameka 'we 'la nejkúrame ju.» 'Lige i'sínimi pe gawéliga ra'ichálime ju uché jaré ralámuli olagá rekó 'la Onorúgame 'kúchila kachi. Tabilé 'wesi ralámuli gawéliga ra'ichátékuru.

¹⁰ Pe abaleké chu'achi ma'chínime ju 'we 'la semátiri ra'íchali 'lige alué chátiri ra'íchali abiena. 'Emi Onorúgame oyérame napurigá ne, tabilé alarigá nisa 'la ju.

¹¹ 'We 'la na'tawa, ba'wí bajílime 'lige chátiri ba'wí tabilé bajílime tabilé bi'lénapi bajisóchika ma'chínigame ju.

Jena ruwimela napurigá 'we 'la námapua Onorúgame na'tálila 'lige riablo na'tálichigó

¹² 'Emi Onorúgame oyérame napurigá ne, bilé chunachi tabilé masana rakala rakeme ju, 'lige bilé i'wilí baniálíchi tabilé chuná rakala rakeme ju, nibilé bilena 'we a'lá bajíchi oná na'lógame ba'wí ma'chínamala.†

¹³ Bilé 'emi rejcholi beníriame nisa, asíriga 'la semátiri ralámuli júkuru alué nóchali nígame 'lige tabilé gawélimili júkuru alué rió uché jaré ralámuli olagá. Alué rioka 'la sébali olámili júkuru napurigá beniria alué bo'né.

† **3:12** Ye ra'ichalika ruwime kéré tabilé 'la ko 'we semátiri ra'íchali ra'ichalia 'lige pe a'kinana ra'ichalia chátiri ra'íchali.

14 'Emi 'we najkuéline nisa 'lige pe a'bopi ko-ruka nokisá, pe enomí méniliga, 'liko tabilé ra'salá mochiwa 'we jebénigame kóriká rejcholi beníriga alarigá na'tálíka, pe tabilé 'la semáriga 'nátaga benírimala 'emi.

15-16 Bilé rejcholi benírilíka tase napurigá 'la nulá Onorúgame, alué rejchólíka pecha Onorúgame nila júkó. Alué rejchólíka pe alué uché jaré ralámuli cha nokame alué nila ju, alué ra'íchalíka pe Remónisi nila ju, napu'lige 'we najkuelia mochígichi ralámuli, pe na'áwali nerúgame kame alemi.

17 Bilé ralámuli 'we 'la benégame Onorúgame rejchólíla beníriga Onorúgame gite, alué ralámulíka asíríga 'la sébali ju, 'lige asíríga la gu'írome ju ralámuli napurigá 'la sébali nímala tabilé we'ká 'nátame, tabilé a'wágame nulame ju, alueka 'we rejchirúgame ju bilé ra'íchali gepúlíchi uché jaré ralámuli ra'íchachi, 'la nejkúrome ju gatélíchi napu'lige tabilé o'wé enágichi bilé nóchali, 'la nejkúrome ju napu'lige bilé ralámuli nejkúrálí táachi, 'la semátiri nóchali nóchame ju, 'la tabilé na'temame ju abé pe jaré ralámuli me'tigá uché jaré 'lige 'la tabilé se'wináriga 'nátame ju napu aní.

18 Ralámuli 'we 'la sébali, alué napu gu'írome ju alué uché jaré ralámuli, alueka asíríga 'la semátiri raweli narémala. Suwábaga 'we 'la nóchali 'we a'lá buyame ju napu'lige 'we 'la semáriga 'nátaga e'yénachi ralámuli.

4

1 ¿Koche o'wime ju nakoli? 'Lige ¿Koche o'wime ju na'áwili? Ma'chíname júkuru napu'lige bilé ralámuli

tabilé 'la 'nata ajtígichi.

² 'Émika asíriga najkiá mochime ju napu tabilé 'emi nila ju, 'lige me'ame ju 'emi uché jaré ralámuli neyúriga mochíniliga nobi tabiléchigo siné sebárame júkó napu najkí 'emi a'boi, pecha ra'íchame kame tániga 'emi Onorúgame.

³ Napu'lige tani 'emi Onorúgame, tabilé nareme ju 'emi napugiti pecha 'la suériga tánime kame 'emi. 'Émika pe tánime júkuru napurigá 'nata 'emi a'boi. Tabilé oyériga tánime ju 'emi Onorúgame.

⁴ 'Émika Onorúgame oyérame korí nobi péchigo Remónisi na'tálila 'nátame júkó 'emi. Tabilé machí 'emi, Onorúgame saíla neraga e'yenia napu'lige chátiri 'nátili 'nátaga e'yénachi 'emi napurigá 'nátame ju alué tabilé a'lá 'nátame ralámuli.

⁵ ¿Mueka 'nata tabilé bijchiá ko Onorúgame ra'ichálila alué ra'íchali napu aní 'we neyúriga asinalio Onorúgame Alawala napu Onorúgame nejile? Tabilé najkió napurigá uché bilé 'nátili oyérawa.

⁶ 'Lige Onorúgameka 'we 'la nejkúriga ajtí cherajpé nejime júkuru nejkúrali aminami 'we ganíliga. Aminami regá aní Onorúgame ra'ichálila: «Onorúgameka 'we gichí alué 'we riólame ralámuli. 'We 'la gu'írome ju alué 'we i'kilí ralámuli.»*

⁷ Alekeri 'la e'wílime júkuru Onorúgame. 'La Remónisi saíla neraga na'tálime júkuru, a'liko alué Remónisi 'ma 'másamala.

⁸ 'We 'la niraga oyérowa Onorúgame, 'liko Onorúgameka 'we 'la repúmala 'emi. 'Emi resítiri 'nátame nisa 'ma se'wí pápua alué chátiri 'nátili. 'Emi Onorúgame oyérame aminami 'we

* 4:6 E'nesi Proverbios 3:34.

korume e'karúgame tábiri jena wijchimoba nerúgame, 'la bi'lepi 'nátili 'nátame niwa 'nalina, pe Onorúgamecho 'la oyériga.

⁹ 'We seweka mochílime júkuru Remónisi na'tálila oyérame níriká, 'lige aminami nalápua, tase achiá mochiwa, tase ra'sálagá mochiwa.

¹⁰ 'Mi pápua alué chátiri 'nátili napu'lige ra'ichalia Onorúgame 'yuga, a'liko Onorúgamete 'yawa 'emi alué iwérali 'we 'la sébali rió kóriká 'lige 'we 'la nirame.

Jena ruwimela 'la sébali rejcholi 'yalime ko uché jaré ralámuli napu'lige se'winá nokachi

¹¹ 'Emi Onorúgame oyérame napurigá ne, tase najkuéliga ra'ichawa 'emi a'bopi. Aminami tase ne'óchiga einawa ralámuli tabilé chérikáme níriká alué ralámuli 'yuga. 'Lige ne'óchiga e'yéname nísaká 'emi pe apiépiri ralámuli peka chérikáme ke 'emi si, 'liko pe gawélinti kárélamala 'emi alué nulalí napu Onorúgame nejile. Alésíko 'ma tabilé sébali olame kérélamala 'emi napu nulá Onorúgame, alésíko pe napurigá bilé wa'lula ra'ichali gateme kérélamala 'emi.

¹² Pe bi'lepi ju napu newale alué nulalí, 'lige pe alué bi'lepi ju napu animela pala 'la gastigo narémili ko bilé ralámuli. Pe Onorúgamecho júkuru napu umébame ju ralámuli ma'chí pa gastigo bo'ígichi rewagachi julamia, 'lige pe aluecho ju napu júlame ju injierno. ¿Chieri júkó 'emi napurigá pe ne'óchiga e'yénamala apiépiri ralámuli peka chérikáme kachi napurigá alanokigá e'yénamala 'emi?

¹³ 'We 'la na'tawa, jaré 'emi anime ju: «Jipe o be'lí kómá simawa alé we'ká riógachi bilé bamí

mochiwa ramué alé, 'lige nocha mochiwa ramué alé, 'lige ralineá suwábaga e'karúgame tábiri napu muruka simawa ramué alemi, 'lige asíriga we'ká mépua enomí 'lige e'karúginti tábiri.»

14 'Émika pecha machígó alakimeo be'limi. Siné kachi bajchabé suwibórema. Pe napurigá bilé molí nírukuru ramueka, bilé molí pe'wera 'la ma'chí ename ju, pe abiéniko tabilé ne ikime ju.

15 Abé 'la ju aniá: «Onorúgame 'la nejísaká raweli 'la nochwawa napu nochánili ramué.»

16 Nobi 'émika 'wéchigo riólame júkó senibí 'we 'la gainamio mayeme ju bilé nóchali napu nocha 'emi. Tabilé 'la ju alarigá na'talia, wa'lú gastigo rewiyame ju ala'simía.

17 Bilé rió 'la machime nisa churigá nulao Onorúgame 'lige tabilé 'la nochasa, alueka wa'lú gastigo rewá ajtíkuru.

5

1 'We 'la na'tawa 'emi ralámuli 'we nígame níriga, 'la nalápua 'lige aminami sinápua chálaga napugiti 'we resí ikimeli kame 'emi.

2 We'ká e'karúgame napu 'emi niga mochí jipe tabilé 'la ju. 'Lige 'emi o'páchila 'ma chi'wale, tabilé 'la ju, 'ma e'wasole.

3 Alué 'oro 'lige alué plata 'emi nila 'ma be-morósigame ju* 'lige aba pe alué 'oro 'lige plata gite 'we ená ikimela 'emi. 'Emi 'we nígame gayénale pe kulí jipe 'ma guwichimi, 'ma pe'wemi 'ma tané ikimela suwábaga ye gawí.

---

* 5:3 Alué 'oro 'lige alué plata napu nerúgame nile 'we 'ya, napu'lige Santiago osale ye osilí, bemorósame nile.

4 'La néláwa tabilé najtétiligo 'emi alué ralámuli nochárisa go'ame 'wíriga. Alué ralámuli 'wígameka nalá mochíkuru jipe mué la'síkiriká, 'lige Onorúgame 'ma akele, alué napu santo ánjeli sontalo nuleme ju.

5 'Émika asíriga we'ká tábiri nígame júkuru jena wijchimoba, pecha resí nliga mochiko 'émi. 'Émika pe bajiga e'yéname júkuru echúromi, 'émika asíriga wa'lú gastigo napabúguru, alekeri gastigáriwili júkuru 'emi Onorúgamete.

6 'Emi ralámulika tabilé nígame galírale mo'álekuru alésíko 'ma me'álekuru 'emi alué 'we 'la nóchame ralámuli, 'lige alueka tabilé nemile rekó me'liae.

Jena ruwimela 'we 'la 'nátaga inálime ko tabilé ayóga

7 Alekeri 'emi Onorúgame oyérame 'we 'la anachámili júkuru 'emi napusí alué Wa'lula Onorúgame (Esusi) ku seba. 'La 'we 'la na'tawa churigá nokame ka we'echi echame. Tabilé jigame ju napu'lige pe kulí siné seba u'kí 'lige a'kinánami napu'lige raké, 'la i'kilí e'yéname ju tabilé jigaga.

8 'Emi 'la i'kilí buwémili júkuru, 'la bi'lepi 'nátiga rejplime júkuru pe Onorúgamecho 'nátiga 'we 'la nélagá. Tabilé we'ká rawé rokaré napurigá sebámala alué Onorúgame.

9 'Emi Onorúgame oyérame, tase najkuéliga ra'ichawa 'emi a'boi ralámuli. 'Emi alarigá nokisáká, Onorúgameka 'emi gastigárimala. 'We 'la 'nátaga, alué napu gustisia olámili ju 'ma buigá ajtí o'inamia gustisia olá.

10 'Emi Onorúgame oyérame, 'we 'la na'tawa churigá níligo alué 'ya mochígame ralámuli napu ruwime nile napu anele Onorúgame. 'We 'la ma'chígame nérékuru 'we 'la anáchaga mochíligo tabilé resí anigá rekó resí oliáe.

11 'We 'la na'tawa, alué 'la anáchameka asíriga 'la ra'sálagá mochime kámpué. 'Emi 'la machí churigá anáchiligo alué 'ya bejtégame rió napu Jobi anilime nílige napu 'we 'la anáchale rekó resí ikié. 'Emi 'we 'la machí 'we semati raweli 'yáligo Onorúgame napu'lige alué rió anachasa. Onorúgameka asíriga na'temame ju suwábaga ralámuli jena wijchimoba mochígame.†

Jena ruwimela 'la ra'ichálime ko Onorúgame 'yuga

12 'Emi Onorúgame oyérame napurigá ne, napu'lige 'emi 'la sébali olánilisa bilé nóchali tase regá aníboa: «Alué rewagá 'la gu'írisa 'la kékuru ne'chí», regá ma: «Ye gawí ne'chí 'la gu'írisa, 'la kápá», napurigá nokame ju ralámuli jurío. Pe regá aníboa 'nalina: «Neka 'la bijchiá 'la sébali olámala», 'lige 'la sébali oliame júkuru. Pe echilú aniame júkuru, tase re'pá ajchigá ra'ichawa.

13 'Emi níriga cha ikisuga yati ra'ichálime júkuru Onorúgame 'yuga iwérali tániga. 'Lige 'we ra'sálagá mochíriká 'liko wikará mochiwa Onorúgame nila wiká.

14 Bilé ralámuli tabilé nílisaká a'walí bilé rawé 'we nayua bo'isá 'lige tabilé gainasa 'la 'nata, yati bayémili júkuru alué e'wélala Onorúgame oyérame nuleme napurigá nawámala, 'lige napurigá

† 5:11 E'nesi alué libro napu Job anilime ju alé Antiguo Testaméntochi.

ra'ichámempá Onorúgame iwérali tániga, olibo rakala wi'ila ujchegá mo'ólachi alué nayume napurigá Onorúgame 'la 'yámempá iwérali.

¹⁵ 'Lige alué e'wélala jurío ralámuli nuleme 'la 'we 'la oyériga 'lige 'la bijchígiga tánisa Onorúgame, 'la yati nejkúrome ko Onorúgame, a'liko 'la yati sa'wimela alué nayume. 'Lige alué nayume resí 'sika ílírome nisa napu'lige 'we 'la oyériga tánisa, Onorúgameka 'la e'kámala.

¹⁶ 'La ruwame júkuru 'emi a'boi napu'lige se'winá nokisá. 'Lige 'la tánilime júkuru Onorúgame napurigá 'la e'kámala mué gompaniérola napu'lige alué mué gompaniérola se'winá 'sisa, napurigá 'la sa'wimela 'lige napurigá 'la Onorúgame 'yuga na'támala. Bilé rió 'we 'la rió nisa 'la Onorúgame oyérame, napu'lige tánisa Onorúgame iwélali napurigá 'la e'kámala se'winá 'sikame rió, 'liko Onorúgame 'we 'la e'weme júkuru.

¹⁷ Alué rió 'ya bejtégame napu Elíasi anilime nílige, alué rioka pe napurigá ramué nile. 'Lige alueka Onorúgame tánile napurigá tabilé u'kumela, 'lige tabilé u'kule jena Israeli bakiá bamí miná nasipa.

¹⁸ 'Lige a'kinana tánile uchéchigo siné Onorúgame napurigá u'kumela a'lige 'la u'kule, 'lige asíriga 'la rakele go'ame.‡

¹⁹⁻²⁰ 'Emi Onorúgame oyérame napurigá ne, alué rió napu 'la rejcholi ruyeme ju alué 'we chátiri 'nátame rió napu pe chátiri bowechi eyena, alué rió rejcholi ruyame ka 'la ma'chí pame ju alué chátiri 'nátali. Alué rió napu 'we resítiri 'nátaga

‡ 5:18 E'nesi 1 Reyes 17-20.

eyénilige 'ma tabilé resítiri 'nátaga einámala, 'ma
tabilé chátiri bowechi.

Pe ikí kápá ye ra'íchali. Wa'lú cheliérabá.

Onorúgame nila ra'ichali
New Testament in Tarahumara, Western
(MX:tac:Tarahumara, Western)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tarahumara, Western

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tarahumara Baja [tac], Mexico

Copyright Information

©Wycliffe Bible Translators, Inc. 2008

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tarahumara, Western

©Wycliffe Bible Translators, Inc. 2008

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
5abd0d10-18f8-5f78-aab1-438647421555